

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Opolu

LOP – 4101-12-02/2012

P/12/067

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/12/067 - Wychowanie fizyczne i sport w szkołach niepublicznych
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Opolu
Kontrolerzy	1. Ryszard Staniszewski, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 82230 z dnia 12 października 2012 r (dowód: akta kontroli str. 1-2) 2. Krzysztof Rajczyk, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 82955 z dnia 4 grudnia 2012 r. (dowód: akta kontroli str. 3-4)
Jednostka kontrolowana	Zespół Szkół Ogólnokształcących Społecznego Towarzystwa Oświatowego w Kluczborku ¹ ul. Ligonía 3, 46-203 Kluczbork
Kierownik jednostki kontrolowanej	Beata Bednarska, Dyrektor ZSO (dowód: akta kontroli str. 5)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości², działalność ZSO w zakresie organizacji i efektów kształcenia z wychowania fizycznego w latach szkolnych 2009/2010-2011/2012.

Uzasadnienie
oceny ogólnej

Ocenę pozytywną uzasadnia prawidłowa organizacja i realizacja kształcenia z zakresu wychowania fizycznego na I etapie edukacji, zatrudnienie nauczycieli posiadających wymagane kwalifikacje, wprowadzenie zajęć do wyboru przez uczniów SP i Gimnazjum. Formułując powyższą ocenę Najwyższa Izba Kontroli uwzględniła także aktywność nauczycieli w zakresie doskonalenia zawodowego oraz zorganizowanie zajęć korekcyjnych na I etapie edukacji. Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły w szczególności: dopuszczenia do użytku w Gimnazjum programu nauczania wychowania fizycznego, który nie uwzględniał w pełni podstawy programowej z 2008 r.³, niepełnej realizacji podstawy programowej w klasach I-III Gimnazjum w cyklu kształcenia w latach 2009/2010-2011/2012, niezgodności wewnątrzszkolnego systemu oceniania osiągnięć uczniów z wychowania fizycznego z przepisami rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobów oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych⁴ oraz niezapewnienia uczniom w pełni bezpiecznych warunków realizacji zajęć.

¹ Dalej: ZSO

² Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

³ Załącznik nr 4 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2009 r. Nr 4, poz. 17). Od dnia 1 września 2012 r. obowiązuje rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2012 r., poz. 977), do którego załącznik nr 4 przewiduje wymagania analogiczne, jak w 2008 r.

⁴ Dz. U. Nr 83, poz. 562 ze zm. dalej: rozporządzenie w sprawie oceniania.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Przestrzeganie zasad kształcenia z zakresu wychowania fizycznego oraz uprawiania sportu szkolnego

1.1. Organizacja obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego w systemie klasowo – lekcyjnym

Opis stanu
faktycznego

W ZSO funkcjonowały: Społeczna Szkoła Podstawowa⁵, Społeczne Gimnazjum⁶ i Społeczne Liceum Ogólnokształcące⁷

(dowód: akta kontroli str.7-10)

W kontrolowanym okresie zajęcia wychowania fizycznego w ramach nauczania zintegrowanego w kl. I-III SP realizowano w trzech oddziałach, w kl. IV-VI SP, w kl. I-III Gimnazjum i w kl. I-III Liceum - łącznie w sześciu grupach ćwiczeniowych, tj. w dwóch grupach ćwiczeniowych (chłopców oraz dziewcząt) na każdym z ww. etapów nauczania, składających się ze wszystkich dziewcząt oraz chłopców danego etapu. Zajęcia wychowania fizycznego w ZSO w latach szkolnych 2009/2010-2011/2012 zorganizowano odpowiednio dla ogółem: 113, 131 i 132 uczniów.

Liczebność uczniów w oddziałach nauczania zintegrowanego w kontrolowanym przez NIK okresie wynosiła od ośmiu do 17, w klasach IV-VI SP od 13 do 19, w Gimnazjum od 12 do 26, a w Liceum od siedmiu do 15 i zgodnie z § 6 ust. 5 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 lutego 2002 r. *w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych*⁸ nie przekraczała 26 osób.

W ZSO zgodnie z art. 13a ust. 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. *o systemie oświaty*⁹ dla uczniów kl. IV-VI SP i dla uczniów Gimnazjum ustalono obowiązkowy czterogodzinny tygodniowy wymiar zajęć wychowania fizycznego (w tym dwie godziny w systemie klasowo lekcyjnym i dwie do wyboru przez uczniów), a dla uczniów Liceum trzygodzinny.

(dowód: akta kontroli str.12 -14)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

W kontrolowanym okresie w 3 spośród 18 grup ćwiczeniowych (16,6%) na II, III i IV etapie edukacji, liczba uczniów dla których prowadzono zajęcia wychowania fizycznego była mniejsza od 12, wymaganej przepisami § 6 ust. 5 rozporządzenia *w sprawie ramowych planów nauczania z 2002 r.* I tak: w grupie ćwiczeniowej chłopców w Liceum, w roku szkolnym 2009/2010 liczba uczniów wynosiła dziewięć osób, w roku 2010/2011 jedenaście, a w roku 2011/2012 siedem osób.

(dowód: akta kontroli str.12-14)

⁵ Dalej: SP

⁶ Dalej: Gimnazjum

⁷ Dalej: Liceum

⁸ Dz. U. Nr 15, poz. 142, ze zm. uchylone z dniem 1 września 2012 r., dalej: rozporządzenie *w sprawie ramowych planów nauczania z 2002 r.*

⁹ Od dnia 16 października 2010 r. Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, ze zm., dalej: *u.s.o.*, poprzednio art. 19 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 18 stycznia 1996 r. *o kulturze fizycznej* (Dz. .U. z 2007 r. Nr 226, poz. 1675 ze zm.).

Dyrektor ZSO wyjaśniła, że *nie zachowano minimalnej liczby osób w wymienionych grupach z powodu małej ilości osób w klasach. Nie było innej możliwości połączenia grup, aby spełniały wymagania.*

(dowód: akta kontroli str. 450)

1.2. Organizacja obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego w formach do wyboru przez uczniów

Opis stanu faktycznego

Korzystając z możliwości określonych w § 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2011 r. w sprawie *dopuszczalnych form realizacji obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego*¹⁰ (uprzednio § 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 sierpnia 2009 r. w sprawie *dopuszczalnych form realizacji dwóch godzin obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego*¹¹), ZSO realizował zajęcia wychowania fizycznego do wyboru przez uczniów w latach szkolnych 2009/2010-2011/2012 w sześciu spośród dziewięciu oddziałów (67 %), tj. w kl. IV-VI SP i kl. I-III Gimnazjum. Były to zajęcia pływania w wymiarze dwóch godzin tygodniowo, w każdym z tych oddziałów. W zajęciach tych uczestniczyło w latach szkolnych 2009/2010-2011/2012 odpowiednio: 31, 35, 34 uczniów SP oraz 28, 36 i 42 uczniów Gimnazjum, tj. wszyscy uczniowie z tych klas. Przebieg zajęć oraz obecność uczniów dokumentowano w dziennikach lekcyjnych. Zajęcia do wyboru przez uczniów były oceniane i brane pod uwagę przy ustalaniu oceny śródrocznej i końcoworocznej z wychowania fizycznego.

(dowód: akta kontroli str. 11, 12-14, 22-31, 320-321, 448)

Zgodnie z § 3 ust. 2 rozporządzenia w sprawie *dopuszczalnych form realizacji obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego*, (uprzednio zgodnie z § 3 ust. 1 tożsamego rozporządzenia z dnia 19 sierpnia 2009 r.) propozycje wskazujące formy realizacji dwóch godzin zajęć obowiązkowych wychowania fizycznego zostały przygotowane przez Dyrektora ZSO w uzgodnieniu z organem prowadzącym oraz zaopiniowane przez Radę Pedagogiczną i Radę Rodziców ZSO.

(dowód: akta kontroli str. 11, 16-20)

Dyrektor ZSO wyjaśniła, że diagnozy potrzeb zdrowotnych uczniów dokonywano poprzez rozmowy z uczniami i rodzicami. *Wybierając zajęcia dodatkowe na basenie kierowałam się usytuowaniem szkoły względem basenu, tradycją szkoły, a także że uczniowie z dysfunkcjami będą mieli możliwość korzystania z zajęć i korygowania swoich dysfunkcji.*

(dowód: akta kontroli str. 450)

**Ustalone
nieprawidłowości**

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

**Uwagi dotyczące
badanej działalności**

Dyrektor ZSO nie skorzystała z możliwości realizacji zajęć wychowania fizycznego do wyboru przez uczniów w Liceum, gdzie zajęcia były prowadzone w kontrolowanym przez NIK okresie wyłącznie w systemie klasowo-lekcyjnym.

Dyrektor ZSO wyjaśniła, że *zajęcia prowadzone i tak już w nielicznych grupach utrudniałyby realizację zajęć alternatywnych.*

(dowód: akta kontroli str. 450 - 451)

¹⁰ Dz. U. Nr 175, poz. 1042, dalej: rozporządzenie w sprawie *dopuszczalnych form realizacji obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego*.

¹¹ Dz. U. Nr 136, poz. 1116, dalej: rozporządzenie z dnia 19 sierpnia 2009 r.

1.3. Oferta nadobowiązkowych pozalekcyjnych zajęć sportowo-rekreacyjnych

Opis stanu faktycznego

W ZSO nadobowiązkowe zajęcia pozalekcyjne realizowano w trzech oddziałach na I etapie edukacji jako zajęcia sportowo-rekreacyjne na basenie. Zajęcia te realizowano w każdym z oddziałów w wymiarze jednej godziny tygodniowo.

W zajęciach tych uczestniczyło w latach szkolnych 2009/2010-2011/2012 odpowiednio 30, 37 i 34 uczniów, co stanowiło 26,5% 28,2% i 25,8% ogółu uczniów ZSO i odpowiednio 100%, 100%, 97,1% uczniów I etapu edukacji, a ich realizację dokumentowano w dziennikach zajęć zgodnie z § 10 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji¹².

W kolejnych latach kontrolowanego okresu, zajęciami pływania (obowiązkowymi i nadobowiązkowymi) zostało objętych łącznie 89, 108 i 111 uczniów, co stanowiło odpowiednio 78,8%, 82,4% i 84,1% ogółu uczniów ZSO.

(dowód: akta kontroli str.15, 320-321)

Dyrektor ZSO wyjaśniła, że: *zajęcia organizowano na I etapie nauczania na pływalni, jako nadobowiązkowe, a na II i III etapie edukacyjnym zajęcia na pływalni mają uczniowie w ramach zajęć obowiązkowych, w związku z tym nie widziałam takiej potrzeby, aby wprowadzać nadobowiązkowe zajęcia dla pozostałych uczniów. Na IV etapie edukacyjnym od roku szkolnego 2012/2013 wprowadzone zostały zajęcia alternatywne – rekreacyjno sportowe w wymiarze 1 godziny tygodniowo.*

Dyrektor ZSO ponadto stwierdziła, że *nie wprowadziła nadobowiązkowych zajęć wychowania fizycznego na innych poziomach nauczania bo nie było takiego zapotrzebowania na zajęcia nadobowiązkowe w szkole, ponieważ uczniowie uczestniczą w zajęciach w różnych klubach sportowych, a także w różnych zajęciach pozaszkolnych np. szkoła muzyczna. Biorąc pod uwagę, że wynajmujemy obiekty sportowe, poza godzinami pracy szkoły zajęcia nadobowiązkowe byłyby utrudnione.*

(dowód: akta kontroli str. 451, 455)

Ponadto w ramach zajęć nadobowiązkowych prowadzono zajęcia gimnastyki korekcyjnej, które opisano w pkt. 1.4 niniejszego wystąpienia.

(dowód: akta kontroli str. 45)

Dobłą praktyką była realizacja w Gimnazjum w roku szkolnym 2010/2011 projektu *Program zajęć dodatkowych wspierających rozwój kompetencji kluczowych uczniów szkół gimnazjalnych województwa opolskiego w roku szkolnym 2010/2011*, w ramach którego przeprowadzono zajęcia sportowe (w tym gry zespołowe, tenis stołowy, unihokej) oraz zorganizowano wycieczkę rowerową. Celem projektu było rozszerzenie oferty edukacyjnej dla uczniów Gimnazjum o dodatkowe zajęcia pozalekcyjne m.in. o charakterze sportowym¹³. W projekcie wzięło udział 24 uczniów.

(dowód: akta kontroli str.32 - 40)

W przeprowadzonym w trakcie kontroli badaniu ankietowym¹⁴ 13 uczniów (41,9%) podało, że systematycznie uprawia wybraną dyscyplinę sportową lub ćwiczy

¹² Dz. U. Nr 23, poz. 225, ze zm., dalej rozporządzenie w sprawie dokumentacji.

¹³ W sprawozdaniu z realizacji projektu nie wskazano liczby zrealizowanych godzin.

¹⁴ W badaniu wzięło udział łącznie 31 uczniów kl. VI SP, kl. III Gimnazjum oraz kl. III Liceum.

rekreacyjnie poza szkołą, 14 (45,2%), że czyni to sporadycznie, natomiast czterech (12,9%), że nigdy.

(dowód: akta kontroli str. 402 - 407)

**Ustalone
nieprawidłowości**

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

1.4. Organizacja zajęć korekcyjnych dla uczniów z wadami postawy i zagrożonych nadwagą lub otyłością

**Opis stanu
faktycznego**

W latach 2009/2010–2011/2012 liczba uczniów ZSO, u których stwierdzono dysfunkcje ruchowe wynosiła:

- w klasach I-III SP po pięć osób, co stanowiło odpowiednio 16,7%, 13,5%, 14,3% uczniów na I etapie edukacji;
- w klasach IV-VI SP po trzy osoby, co stanowiło odpowiednio 9,7%, 8,6%, 8,8% uczniów na II etapie edukacji;
- w Gimnazjum po pięć osób, co stanowiło odpowiednio 17,9%, 13,9% i 11,9% uczniów na III etapie edukacji;
- w Liceum po jednej osobie, co stanowiło odpowiednio 4,2%, 4,3% i 4,8% uczniów na IV etapie edukacji.

Spośród ww. dysfunkcji, w SP wady postawy stwierdzono w latach 2009/2010-2010/2011 u pięciu uczniów SP, a w roku 2011/2012 u jednego ucznia, natomiast nadwagę i otyłość u dwóch uczniów w każdym roku szkolnym kontrolowanego okresu. Nadwagi i otyłości nie stwierdzono u uczniów Gimnazjum i Liceum, a wady postawy w każdym roku kontrolowanego okresu u jednego ucznia Gimnazjum i jednego Liceum.

(dowód: akta kontroli str. 45, 46, 47- 50)

Dyrektorowi ZSO nie przedłożono w kontrolowanym okresie orzeczeń lekarzy – specjalistów, wskazujących na konieczność przeprowadzania dla uczniów zajęć rewalidacyjno-korekcyjnych wad postawy, o których mowa w § 3 ust. 2 pkt. 1 i 5 rozporządzenia w sprawie ramowych planów nauczania z 2002 r.

(dowód: akta kontroli str. 51, 455)

ZSO organizował w latach 2009/2010–2011/2012 zajęcia korekcyjne dla uczniów w wymiarze jednej godziny tygodniowo na I etapie edukacji, w których uczestniczyło w każdym roku po pięciu uczniów (62,5% uczniów SP z dysfunkcjami).

(dowód: akta kontroli str. 45, 167-169, 454)

ZSO posiadał salę do zajęć gimnastyki korekcyjnej, a zajęcia prowadziła nauczycielka, która ukończyła studia podyplomowe w zakresie gimnastyki korekcyjno-kompensacyjnej.

(dowód: akta kontroli str.52-53, 360)

Dyrektor ZS dysponowała przekazywanymi przez pielęgniarkę szkolną informacjami o rodzaju i zakresie dysfunkcji występujących wśród uczniów szkoły.

(dowód: akta kontroli str.54 - 56)

Na podstawie badań przeprowadzonych przez pielęgniarkę szkolną stwierdzono, że u trzech uczniów spośród pięciu uczęszczających na zajęcia korekcyjne (60%) nastąpiła poprawa, w dwóch przypadkach (40%) nie odnotowano poprawy.

(dowód: akta kontroli str. 58)

Ustalono
nieprawidłowości

Uwagi dotyczące
badanej działalności

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

W okresie objętym kontrolą NIK, w ZSO nie prowadzono zajęć gimnastyki korekcyjnej dla uczniów na II, III i IV etapie edukacji.

Dyrektor ZSO wyjaśniła, że tylko część uczniów korzystała z zajęć korekcyjnych (I etap edukacyjny), ponieważ rodzice pozostałych uczniów z dysfunkcjami wybrali basen, *uczniowie ci mają możliwość skorzystania z zajęć prowadzonych na pływalni.*

(dowód: akta kontroli str.451)

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę na możliwość organizacji zajęć gimnastyki korekcyjnej dla uczniów z dysfunkcjami ruchowymi m.in. w ramach dopuszczalnych form realizacji obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego do wyboru przez uczniów.

1.5. Dopuszczenie do użytku szkolnego programów nauczania wychowania fizycznego i nauczania zintegrowanego

Opis stanu
faktycznego

Według szkolnego zestawu programów nauczania, w ZSO na poszczególnych etapach edukacji dopuszczono do użytku następujące programy nauczania wychowania fizycznego oraz nauczania zintegrowanego:

1) Dla klas I-III SP *Program nauczania dla I etapu edukacji wczesnoszkolnej Szkoła na miarę* (B. Bieleń, T. Janicką – Panek i H. Małkowską – Zegadło. Wyd. Nowa Era 2009 r. – szkolny nr dopuszczenia W-STO-56/1/2/2009),

2) Dla klas IV-VI SP w latach szkolnych od 2009/2010 – 2011/2012 program wychowania fizycznego dla II etapu edukacyjnego *Ruch to życie* (R. Małysz i A. Tyworniuk – Małysz DKW-4014-290/99), a od roku szkolnego 2012/2013 *Program wychowania fizycznego dla II etapu edukacyjnego* (Magdalena Witkowska, program autorski, zmodyfikowany przez nauczycieli ZSO, szkolny nr dopuszczenia P-STO-WF-1/2012)¹⁵;

3) W Gimnazjum, w latach szkolnych 2009/2010-2011/2012 program wychowania fizycznego w klasach I – III Gimnazjum (M. Śmiglewskiej DKW-4014-290/99, zmodyfikowany przez nauczycieli ZSO szkolny nr dopuszczenia G-STO-2/2009), a od roku szkolnego 2012/2013 program wychowania fizycznego *Zdrowie – Sport – Rekreacja* (U. Kierczak i J. Janota Wydawnictwo Impuls 2011, zmodyfikowany przez nauczycieli szkolny nr dopuszczenia G-STO-WF-3/2012)¹⁶;

4) W Liceum, w latach szkolnych 2009/2010-2011/2012 program wychowania fizycznego o profilu rekreacyjno - sportowym dla liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego i technikum *Wybierz sam* (E. Czerska DEKOS-4015-235/02), natomiast od roku szkolnego 2012/2013 program wychowania fizycznego w klasach I-III liceum *Koncepcja edukacji fizycznej. Zdrowie -Sport- Rekreacja* wydawnictwo Impuls 2012 (U. Kierczak zmodyfikowany przez nauczycieli, szkolny nr dopuszczenia L-STO-WF-1/2012).

(dowód: akta kontroli str.70, 71-72, 535)

ZSO spełniał wymagania w zakresie infrastruktury sportowej umożliwiające realizację objętych badaniem programów nauczania. ZSO na podstawie zwartych

¹⁵ Dla części programów, dla których nie podano wydawnictwa, ZSO dysponowała wydrukami i kserokopiami programów.

¹⁶ Wraz z załącznikiem obejmującym program realizacji zajęć do wyboru przez uczniów (pływanie)

umów najmu korzystał z obiektów sportowych (sal gimnastycznych, boisk do gier zespołowych) wraz ze sprzętem sportowym i wyposażeniem. Ponadto uzgodniono z rodzicami uczniów zapewnienie przez nich dzieciom części sprzętu niezbędnego do prowadzenia zajęć¹⁷.

(dowód: akta kontroli str. 62-67, 76-83, 363, 364 – 375, 451)

W dopuszczonym programie nauczania B. Bielań, T. Janicka-Panek, H. Małkowska-Zegadło, *Program nauczania dla I etapu edukacji wczesnoszkolnej. Szkoła na miarę* obowiązującym w kl. I-III SP, w cyklu kształcenia 2009/2010-2011/2012, ujęto wszystkie wymagania szczegółowe z zakresu wychowania fizycznego określone w załączniku nr 2 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół¹⁸

(dowód: akta kontroli str.84 - 87)

Działając na podstawie art. 22a ust. 2 ustawy o systemie oświaty i § 2 ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 8 czerwca 2009 r. w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników¹⁹, nauczyciele złożyli wnioski o dopuszczenie do użytku objętych badaniem programów nauczania wychowania fizycznego dla I i III etapu edukacji na cykl kształcenia 2009/2010-2011/2012.

(dowód: akta kontroli str. 76-83)

Ustalone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

W dopuszczonym do użytku w Gimnazjum, na wniosek nauczycieli przez Dyrektora ZSO i realizowanym w cyklu kształcenia 2009/2010 - 2011/2012 *Programie wychowania fizycznego w klasach I-III gimnazjum* (M. Śmigilewskiej zmodyfikowanym przez nauczycieli m.in. w zakresie edukacji zdrowotnej), nie uwzględniono wszystkich wymagań szczegółowych dla wychowania fizycznego na III etapie edukacyjnym, określonych w załączniku nr 4 *podstawy programowej wychowania fizycznego z 2008 r.* Spośród 33 wymagań, obowiązujący program nauczania nie uwzględniał sześciu²⁰ (18,2%), a jedno wymaganie²¹ (3%) zostało uwzględnione częściowo. Program ten nie uwzględniał także w pełni struktury boków tematycznych, które zostały ujęte w podstawie programowej wychowania fizycznego z 2008 r. Zgodnie z art. 22 a ust. 2 b *u.s.o.*, dyrektor szkoły jest odpowiedzialny za uwzględnienie w szkolnym zestawie programów nauczania całości podstawy programowej kształcenia ogólnego, a w myśl § 4 ust. 1 pkt 2 lit. b rozporządzenia w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów nauczania, program nauczania może być dopuszczony do użytku w danej szkole jeżeli zawiera treści zgodne z treściami nauczania zawartymi w podstawie programowej kształcenia ogólnego.

(dowód: akta kontroli str.177 – 200, 201 - 205)

¹⁷ Rowery i wrotki

¹⁸ Dz. U. z 2009 r. Nr 4, poz. 17, uchylone z dniem 1 września 2012 r., dalej: *podstawa programowa wychowania fizycznego z 2008 r.* Od dnia 1 września 2012 r. obowiązuje rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2012 r., poz. 977), do którego załącznik nr 4 przewiduje wymagania analogiczne, jak w 2008 r.

¹⁹ Dz. U. Nr 89, poz. 730, dalej: rozporządzenie w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów nauczania. Rozporządzenie utraciło moc 18 lipca 2012 r. Obecnie obowiązuje rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 czerwca 2012 r. w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników Dz.U. z 2012, poz. 752, w którym pozostawiono tożsame rozstrzygnięcia.

²⁰ Wymagania nr: 2.1, 2.4, 2.8, 4.3, 5.1, 5.3.

²¹ Wymagania nr: 1.1,

Nauczyciel, który zaproponował ww. program wyjaśnił: w ówczesnym czasie, kiedy pracowaliśmy nad modyfikacją programu uważaliśmy, że program zawiera wszystkie treści zawarte w rozporządzeniu.

(dowód: akta kontroli str. 449)

Dyrektor ZSO wyjaśniła: *dopuszcłam program nauczania, ponieważ uznałam, że treści zawarte w nowej podstawie programowej, pomimo, że są inaczej nazwane (posiadają inną nazwę), to są one ujęte w zmodyfikowanym programie przez nauczycieli w-f.*

(dowód: akta kontroli str. 452)

Dopuszczenie programów do użytku nastąpiło bez skorzystania przez Dyrektora ZSO z wynikającej z § 4 ust. 2 i 3 rozporządzenia w sprawie dopuszczenia do użytku w szkole programów nauczania, możliwości opiniowania programów nauczania.

Dyrektor ZSO wyjaśniła: *nie korzystałam wprawdzie z opinii innych nauczycieli dyplomowanych lub mianowanych, bo uznałam, że nauczyciele wychowania fizycznego w mojej szkole mają bardzo wysokie kwalifikacje oraz duże doświadczenie i prawidłowo dostosowali podstawę programową do wymagań edukacji.*

(dowód: akta kontroli str. 446)

**Uwagi dotyczące
badanej działalności**

Dopuszczenie do użytku programów nauczania wychowania fizycznego nie zostało poprzedzone diagnozą potrzeb i możliwości psychofizycznych uczniów oddziałów, w których programy nauczania wychowania fizycznego były (są realizowane). Niezbędność przeprowadzenia powyższej diagnozy wynika z § 2 ust. 4 i § 4 ust. 1 pkt 2 lit. c rozporządzenia w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów nauczania.

Dyrektor ZSO wyjaśniła: *nie przeprowadzono diagnozy potrzeb i możliwości psychofizycznych uczniów ponieważ dopuszczam zestaw programów do użytku szkolnego po zasięgnięciu opinii Rady Nauczycieli do 15 czerwca roku szkolnego, a uczniowie pojawiają się dopiero we wrześniu. I wtedy faktycznie możemy stwierdzić jaki mamy zespół uczniów i czy program, który nauczyciel wybrał jest programem odpowiednim dla tego konkretnego zespołu klasowego. Dlatego praktyką w szkole było dopuszczenie do użytku programu, który był poprzedzony diagnozą, która polegała na tym, że nauczyciele wybrali właśnie ten program, korzystając z własnych doświadczeń.*

(dowód: akta kontroli str.452)

1.6. Realizacja programów nauczania wychowania fizycznego i nauczania zintegrowanego (w zakresie wychowania fizycznego)

**Opis stanu
faktycznego**

W kl. I-III SP i Gimnazjum w trzyletnim cyklu kształcenia 2009/2010-2011/2012, realizację zajęć wychowania fizycznego udokumentowano w dziennikach lekcyjnych zgodnie z obowiązkiem określonym w § 7 ust. 1 i 3 rozporządzenia w sprawie dokumentacji. W kontrolowanym okresie zajęcia wychowania fizycznego odbywały się w wynajmowanych przez ZSO salach gimnastycznych, boiskach, na pływalni oraz w terenie.

(dowód: akta kontroli str.22-31, 89-125, 139-142, 146-149, 211, 213-246)

Zajęcia wychowania fizycznego w objętych kontrolą oddziałach SP²² i Gimnazjum²³ zrealizowano w cyklu kształcenia 2009/2010-2011/2012 w wymiarze odpowiednio: 334 godzin i 437 godzin, spełniając normę co najmniej 290 godzin i 385 godzin określoną w załącznikach nr 3a i 6a do rozporządzenia w sprawie *ramowych planów nauczania z 2002 r.*

(dowód: akta kontroli str. 21, 84, 201)

W cyklu kształcenia 2009/2010-2011/2012 w klasach I-III SP, zrealizowano wszystkie wymagania programu nauczania dla I etapu edukacyjnego *Szkoła na miarę*, obejmującego w pełni wymagania *podstawy programowej wychowania fizycznego z 2008 r.* dla tego etapu edukacji.

(dowód: akta kontroli str.84 – 87, 89-125)

W Gimnazjum stosowano *Zalecane warunki i sposoby realizacji podstawy programowej wychowania fizycznego z 2008 r.* w zakresie edukacji zdrowotnej. Blok *Edukacja zdrowotna* realizowany był przez 30 godzin w roku szkolnym 2009/2010 w sali gimnastycznej i salach lekcyjnych. Potrzeby uczniów w zakresie edukacji zdrowotnej ustalono na podstawie rozmowy przeprowadzonej przez nauczyciela wychowania fizycznego z uczniami w dniu 8 września 2009 r. Zajęcia wychowania fizycznego w Gimnazjum były wspierane przez realizację treści z zakresu edukacji zdrowotnej w ramach innych przedmiotów, w tym m.in. z: biologii, wychowania do życia w rodzinie, wiedzy o społeczeństwie, edukacji dla bezpieczeństwa. Zajęcia edukacji zdrowotnej realizowane były we współdziałaniu z nauczycielami ww. przedmiotów i pielęgniarką szkolną, która prowadziła w roku szkolnym 2011/2012 w kl. I i III Gimnazjum pogadanki dla uczniów dotyczące m.in. następujących tematów: *Meningokokki- podstępny wróg*, *HIV-AIDS – to także Twój problem*, *Zasady udzielania pierwszej pomocy*. Uczniowie badanego oddziału aktywnie realizowali treści zajęć dotyczące edukacji zdrowotnej przygotowując referaty, plakaty, wystawy, scenki i projekty oraz dokonywali ewaluacji zajęć poprzez ocenianie zrealizowanych zadań.

Szkolna edukacja zdrowotna była uzupełniana programem edukacyjnym *Trzymaj formę* współorganizowanym przez Główny Inspektorat Sanitarny oraz Polską Federację Producentów Żywności, w którym uczniowie ZSO brali udział od 2009/2010, prowadząc m.in. akcje, których zadaniem było propagowanie aktywności wśród uczniów szkoły, w tym zajęcia z aerobiku, zajęcia z nordic walkingu, wycieczki rowerowe. ZSO w 2012 r. wziął również udział w konkursie *Zdrowy styl życia inwestycją w przyszłość*, którego organizatorem była Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna.

(dowód: akta kontroli str. 41 – 44, 137 – 138, 144-155, 251- 254)

W ZSO opracowano i wdrożono szkolne programy profilaktyki dla każdego etapu edukacyjnego. W programach profilaktyki wskazano, że obejmują one *działania podejmowane w trakcie realizacji programów nauczania i programu wychowawczego szkoły, gdy są realizowane ogólne zadania szkoły, a także działania specyficzne dla profilaktyki*. W programach tych ujęto ogólne zagadnienia związane z promowaniem zdrowego stylu życia.

(dowód: akta kontroli str. 462-489)

Zagadnienia przeprowadzonej na IV etapie edukacyjnym ścieżki *Edukacji prozdrowotnej*, dla cyklu kształcenia zakończonego w roku szkolnym 2011/2012, były zgodne z treściami nauczania określonymi w załączniku nr 4 do rozporządzenia

²² Klasa I, II i III SP w cyklu kształcenia 2009/2010-2011/2012

²³ Klasa I, II i III Gimnazjum w cyklu kształcenia 2009/2010-2011/2012

Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 26 lutego 2002 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół²⁴.

Zagadnienia te były realizowane na lekcjach wychowawczych, zajęciach wychowania fizycznego, biologii, przysposobienia obronnego, informatyki, religii, poprzez wykłady filmy, dyskusje, pogadanki, ćwiczenia. Zajęcia te zostały skoordynowane w planie realizacji ścieżki edukacji prozdrowotnej dla IV etapu edukacyjnego.

Treści nauczania z zakresu edukacji zdrowotnej wskazane w załączniku 4 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół²⁵ zostały ujęte w przyjętym do realizacji od roku szkolnego 2012/2013 programie nauczania wychowania fizycznego *Koncepcja edukacji fizycznej. Zdrowie-Sport-Rekreacja. Szkoły Ponadgimnazjalne* autorstwa U. Kierczak, zmodyfikowanym przez nauczycieli. W programie nauczania nie określono liczby godzin tych zajęć oraz semestrów (lat), w których będą realizowane.

(dowód: akta kontroli, str. 70, 262 – 265, 536)

W badaniu ankietowym uczniowie ZSO podali, że w trakcie zajęć najczęściej uprawiali dyscypliny: piłkę nożną, siatkówkę i koszykówkę (31 wskazań tj. - 100 % ogółu badanych uczniów), ćwiczenia gimnastyczne (19 wskazań 61%) i lekkoatletykę (5 wskazań - 16%). W opinii 20 uczniów (65%) udział w szkolnych zajęciach wychowania fizycznego przyczynił się do zwiększenia ich sprawności fizycznej. 11 uczniów (36%) było odmiennego zdania.

(dowód: akta kontroli, str.402 - 407)

Ustalone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W dziennikach lekcyjnych objętego badaniem oddziału Gimnazjum, spośród 33 wymagań szczegółowych *podstawy programowej wychowania fizycznego z 2008 r.* nie odnotowano w latach szkolnych 2009/2010-2011/2012 realizacji jednego wymagania (3%) w bloku *Sport - 5.1 Uczeń planuje szkolne rozgrywki sportowe według systemu pucharowego i każdy z każdym*, a realizację siedmiu wymagań szczegółowych (21,2%) odnotowano w niepełnym zakresie (częściowo), dotyczyło to wymagań 1.1., 1.3. 1.4. 2.5., 2.6., 4.2 oraz 7.7.

(dowód: akta kontroli, str. 201 - 205)

Do pełnej realizacji postawy programowej, w tym w zakresie wychowania fizycznego, ZSO jako szkoła niepubliczna był zobowiązany na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 4 lit. a, w związku z art. 7 ust. 3 *u.s.o.*

Za powyższe nieprawidłowości odpowiada Dyrektor ZSO, która zgodnie z art. 39 ust. 1 pkt 2 ustawy *u.s.o.* w związku z art. 33 ust. 2 pkt 2 tej ustawy, sprawuje nadzór pedagogiczny, m.in. w zakresie realizacji podstawy programowej oraz nauczyciel wychowania fizycznego, który, stosownie do art. 6 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. *Karta Nauczyciela*²⁶, obowiązany jest rzetelnie realizować zadania związane z powierzonym stanowiskiem oraz podstawowymi funkcjami szkoły, w tym funkcją dydaktyczną.

²⁴ Dz. U., nr 51, poz. 485, ze zm. zwanego rozporządzeniem w sprawie podstawy programowej z 2002 r.

²⁵ Dz. U. z 2012r. poz. 977.

²⁶ Dz. U. z 2006 r. Nr 97 poz. 674 ze zm.

Dyrektor wyjaśniła, że nie zrealizowano podstawy programowej w pełnym zakresie, w związku z nieobecnością nauczyciela, który uczestniczył w tym czasie w szkoleniach lub był na zwolnieniu lekarskim. Ponadto (organizacja) innych uroczystości, wycieczek i wyjazdów na zielone szkoły, których nie można było już odwołać ze względu na narzucone terminy, co spowodowało braki realizacji programu.

(dowód: akta kontroli str. 533)

Nauczyciel wychowania fizycznego wyjaśnił, że przyczyny częściowego braku realizacji treści programowej wynikały z harmonogramu pracy szkoły i dotyczyły udziału uczniów w uroczystościach szkolnych, wycieczkach, zielonych szkołach, zawodach sportowych i artystycznych. Zdarzały się też przypadki nieobecności nauczyciela w trakcie roku szkolnego, związane ze szkoleniami i zwolnieniami lekarskimi. Okoliczności te wpłynęły na niepełne wykonanie wszystkich przewidzianych do realizacji zadań.

(dowód: akta kontroli, str.448)

**Uwagi dotyczące
badanej działalności**

Na III etapie edukacji w cyklu kształcenia w latach 2009/2010-2011/2012 nie udokumentowano działań wskazanych w *Zalecanych warunkach i sposobach realizacji* podstawy programowej dla zajęć wychowania fizycznego w zakresie edukacji zdrowotnej dotyczących skoordynowania działań z zakresu edukacji zdrowotnej prowadzonych na poziomie szkoły (w programach profilaktyki ujęto ogólne założenia) i przeprowadzenia diagnozy potrzeb uczniów we współpracy z pielęgniarką szkolną oraz nie dokonano ewaluacji przebiegu zajęć z zakresu edukacji zdrowotnej z udziałem rodziców.

Również wdrażanie edukacji prozdrowotnej na IV etapie edukacji od roku szkolnego 2012/2013 nie zostało poprzedzone udokumentowaną diagnozą potrzeb uczniów przeprowadzoną przy współpracy z pielęgniarką szkolną. W dokumentacji ZSO brak było informacji o aktywnym uczestnictwie rodziców i uczniów w planowaniu tych zajęć.

(dowód: akta kontroli str. 251-254)

Dyrektor ZSO wyjaśniła: *uczniowie naszej szkoły przechodząc kolejne etapy edukacji są znani nauczycielom, a tym samym nauczyciele znają ich potrzeby. Na początku roku szkolnego nauczyciele przeprowadzają z uczniami rozmowy, aby ustalić którymi z tematów edukacji zdrowotnej uczniowie są zainteresowani. W programie profilaktyki ujęto ogólnie zagadnienia związane z promowaniem zdrowego stylu życia. Koordynacja tych programów polegała na wprowadzeniu działań do planu pracy szkoły i realizowaniu etapów programów.*

(dowód: akta kontroli, str.454, 534)

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości, działalność kontrolowanej jednostki w badanym obszarze.

2. Ocenianie osiągnięć uczniów z wychowania fizycznego

2.1. Ocenianie osiągnięć uczniów z wychowania fizycznego

Opis stanu
faktycznego

W ZSO, w okresie objętym kontrolą NIK, obowiązywał wewnętrzny system oceniania²⁷, określony w rozdziale VII statutów każdej ze szkół (o jednakowej treści), które weszły w życie 15 stycznia 2009 r. oraz przedmiotowe systemy oceniania z wychowania fizycznego²⁸ (dla każdej ze szkół o jednakowej treści), opracowane przez nauczycieli wychowania fizycznego i zatwierdzone przez Dyrektora ZSO w dniu 14 września 2009 r. do stosowania w latach 2009/2010-2011/2012. WSO i PSO nie były aktualizowane.

(dowód: akta kontroli str. 266-272, 273-279, 280-303, 304-309)

W WSO powtórzono zapisy rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. *sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych*²⁹ ujęte m.in. w § 2 ust. 2, § 3 ust. 2, ust. 3 pkt 1, § 4 ust. 1 pkt 1 i 2, § 5 ust. 1, § 6 ust. 1 (w brzmieniu sprzed 1 września 2011 r.), § 7 (w odniesieniu do zajęć wychowania fizycznego). W WSO (§ 38) określono zasady opracowywania wymagań edukacyjnych i ogólne kryteria oceniania oraz wskazano sposób klasyfikacji treści nauczania na poszczególne poziomy wymagań: konieczne, podstawowe, rozszerzające, dopełniające i wykraczające oraz ustalono ogólne kryteria wymagań edukacyjnych na poszczególne stopnie szkolne, konieczne na stopień niedostateczny i dopuszczający, podstawowe na dostateczny, rozszerzające na dobry, dopełniające na bardzo dobry oraz wykraczające na celujący. Wskazano np., że stopień celujący otrzymuje uczeń który: *posiada wiedzę oraz umiejętności znacznie wykraczające poza program nauczania przedmiotu w danej klasie, samodzielnie i twórczo rozwija własne uzdolnienia, biegle posługuje się zdobytymi wiadomościami w rozwiązywaniu problemów teoretycznych lub praktycznych wynikających z programu nauczania w danej klasie, proponuje rozwiązania nietypowe, rozwiązuje także zadania wykraczające poza program nauczania lub osiąga sukcesy w konkursach i olimpiadach przedmiotowych, zawodach sportowych i innych, kwalifikując się do finałów na szczeblu wojewódzkim (regionalnym) albo krajowym lub posiada inne porównywalne osiągnięcia.*

Wskazano także, że wymagania edukacyjne opracowują nauczyciele na bazie obowiązujących podstaw programowych i realizowanych programów nauczania dla poszczególnych zajęć edukacyjnych i dla danego etapu kształcenia (§ 38 ust. 3).

Ogólne sposoby sprawdzania osiągnięć i postępów uczniów odnoszące się do wszystkich przedmiotów (*formy i metody, zasady sprawdzania osiągnięć i postępów ucznia i częstotliwość sprawdzania osiągnięć i postępów ucznia*) określono w § 39 WSO.

(dowód: akta kontroli str. 266-303)

W PSO wskazano, że przy ustalaniu oceny z wychowania fizycznego brane są pod uwagę: sumienne i staranne wywiązywanie się z obowiązków, zaangażowanie w przebieg lekcji i przygotowanie do zajęć, stosunek partnera do przeciwnika, stosunek do własnego ciała, aktywność fizyczna, postęp w opanowaniu umiejętności i wiadomości przewidzianych dla poszczególnych klas, zgodnie z indywidualnymi

²⁷ Dalej: WSO

²⁸ Dalej: PSO

²⁹ Dz.U. Nr 83, poz. 562 ze zm., dalej rozporządzenie w sprawie oceniania

możliwościami i predyspozycjami, osiągane wyniki w sportach wymiernych, dokładność wykonania zadania i poziom zdobytej wiedzy oraz udział w zawodach sportowych (jako reprezentant szkoły). Ustalono, że na ocenę śródroczną i końcoworoczną składają się: frekwencja na zajęciach, *zadania kontrolno oceniające (jednakowe dla wszystkich uczniów)*, udział w reprezentacji szkoły.

(dowód: akta kontroli str. 304-309)

Badanie sposobu oceniania przeprowadzone na próbie uczniów ze stwierdzonym deficytem ruchowym (po jednym) z klasy VI SP i klasy III Gimnazjum wykazało, że nauczyciele wychowania fizycznego uwzględniali rodzaj dysfunkcji ucznia przy wykonywaniu ćwiczeń, ograniczając ich zakres stosownie do danej dysfunkcji. W wyniku analizy ocen tych uczniów w dziennikach lekcyjnych stwierdzono, że uczniowie ci, pomimo posiadanej dysfunkcji osiągalni oceny dobre i bardzo dobre m.in. ze względu na fakt, iż nauczyciele uwzględniali aktywność i wysiłek tych uczniów przy wykonywaniu ćwiczeń.

(dowód: akta kontroli str.323, 324)

Na II, III i IV etapie edukacji, na zajęciach wychowania fizycznego oceniano zarówno zajęcia ruchowe w tym: biegi, gimnastykę, skoki, lekkoatletykę, umiejętności związane z grą w piłkę siatkową, ręczną, koszykową, nożną, jak również elementy podstawy programowej m.in.: przepisy gier, rozgrzewkę czy taniec. Oceny z zajęć do wyboru (pływanie) były uwzględniane w ocenach klasyfikacyjnych.

(dowód: akta kontroli str. 323-324, 325-328 435)

W nauczaniu zintegrowanym efekty osiągania przez uczniów wymagań szczegółowych podstawy programowej na zakończenie cyklu kształcenia zostały uwzględnione w opisowych ocenach rocznych. Odnotowano w nich zachowanie ucznia oraz stopień osiągania wymagań zrealizowanych w ramach modułu wychowania fizycznego.

Brak było dokumentów potwierdzających ustalenie efektów kształcenia z zakresu wychowania fizycznego po zakończeniu cyklu kształcenia w Gimnazjum. Dyrektor ZSO wyjaśniła, że każdy nauczyciel oświadcza na posiedzeniu Rady Nauczycieli w jakim stopniu zrealizował wymagania szczegółowe podstawy programowej.

(dowód: akta kontroli str.330, 331, 534)

W opinii 30 uczniów (96,7%) objętych badaniem ankietowym ocenianie osiągnięć z wychowania fizycznego odpowiadało poziomowi ich wiedzy, umiejętności i wysiłku włożonego w wykonanie zadań i ćwiczeń, przeciwnego zdania był tylko jeden uczeń. 28 uczniów (90,3%) wskazało, że zna lub raczej zna wymagania z wychowania fizycznego oraz zasady i kryteria oceniania, przeciwnego zdania było trzech uczniów (9,7%).

(dowód: akta kontroli str.402-407)

Ustalone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W statutach SP, Gimnazjum i Liceum nie określono sposobu uzasadniania ustalonej przez nauczyciela oceny, wskazując jedynie, że nauczyciel ustalający ocenę powinien ją uzasadnić na prośbę ucznia lub jego rodziców, co było niezgodne z § 5 ust. 1 i 2 rozporządzenia w *sprawie oceniania*, w myśl którego oceny są jawne dla ucznia i jego rodziców, a nauczyciel uzasadnia ustaloną ocenę w sposób określony w statucie szkoły.

(dowód: akta kontroli str. 266-303)

Dyrektor ZSO wyjaśniła: *nie wskazano w WSO sposobu uzasadniania ustalonej przez nauczyciela oceny z powodu przeoczenia tego zapisu w rozporządzeniu.*

Dyrektor występuje z projektem zmian, jakie chce wprowadzić w treści statutu, a organ prowadzący podejmuje decyzję. Wystąpię o zmianę zapisu w statucie w sprawie sposobu uzasadniania ustalonej przez nauczyciela oceny.

(dowód: akta kontroli str.453)

2. Nauczyciele wychowania fizycznego nie sformułowali w PSO dla SP, Gimnazjum i Liceum wymagań edukacyjnych uwzględniających wymagania programów nauczania wychowania fizycznego i zajęć do wyboru przez uczniów (pływanie), w tym wymagania właściwej dla danego etapu edukacji podstawy programowej, które służą do rozpoznawania poziomu i postępów w opanowaniu przez ucznia wiadomości i umiejętności oraz są niezbędne do wystawienia uczniom poszczególnych śródrocznych i rocznych ocen klasyfikacyjnych z obowiązkowych zajęć edukacyjnych. Obowiązek w tym zakresie sformułowany został w § 2 ust. 2 i § 3 ust. 3 pkt 1 rozporządzenia w sprawie oceniania oraz § 38 ust. 3 statutowo szkół. W PSO ustalono składowe ocen śródrocznych i końcoworocznych z wychowania fizycznego, nie określono jednak sposobu ustalania ocen w oparciu o te składowe.

(dowód: akta kontroli str. 293-294, 304-309)

Dyrektor ZSO wyjaśniła: w WSO sformułowano wymagania edukacyjne ogólnie, które nauczyciel powinien uszczegółowić w PSO. Umknęło to mojej uwadze. Ocenę klasyfikacyjną ustala się na podstawie ocen cząstkowych uzyskanych w semestrze lub roku, a także bierze się pod uwagę formy i metody sprawdzania postępów ucznia.

(dowód: akta kontroli str. 533, 534)

**Uwagi dotyczące
badanej działalności**

1. Zgodnie z istotą oceniania osiągnięć ucznia zdefiniowaną w § 2 ust. 2 w związku z § 3 ust. 3 pkt 1 rozporządzenia w sprawie oceniania, ocenianie polega na rozpoznawaniu przez nauczycieli poziomu i postępów w opanowaniu przez uczniów wiadomości i umiejętności w stosunku do wymagań edukacyjnych wynikających z podstawy programowej i realizowanych w szkole programów nauczania uwzględniających tę podstawę. W PSO nie uszczegółowiono wskazanych w WSO ogólnych sposobów rozpoznawania poziomu i postępów uczniów w odniesieniu do wychowania fizycznego, tj. nie określono jakimi metodami i narzędziami będą one mierzone i z jaką częstotliwością w cyklu kształcenia, a także w jakim zakresie i w jaki sposób postępy te będą uwzględniane w ocenianiu osiągnięć uczniów.

(dowód: akta kontroli str. 304-309)

Dyrektor ZSO wyjaśniła: nie wskazano sposobów rozpoznawania poziomu i postępów z wychowania fizycznego ponieważ w małych zespołach klasowych uczniowie na bieżąco są informowani o poziomie i stopniu postępów. Pomimo tego, że nie zostało to wprost sformułowane w WSO to stosujemy różne metody (badania) postępów ucznia poprzez zadania kontrolne – oceniające ujęte w PSO.

(dowód: akta kontroli str.453)

Dyrektor ZSO wyjaśniła: pod frekwencją, aktywnością i udziałem na zawodach kryje się aktywność w rozumieniu mobilizacji do zajęć, do podejmowania różnych działań, przykład: uczeń pójdzie na zawody, bo wie że podjęcie takiego działania skutkuje dobrą ocenę.

(dowód: akta kontroli str.453)

2. W WSO i PSO nie sformułowano zasad indywidualizowania pracy z uczniem, odpowiednio do jego potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości

psychofizycznych, który to obowiązek wynika z przepisu § 6 ust. 1 rozporządzenia w sprawie oceniania, w brzmieniu obowiązującym od 1 września 2011 r.

(dowód: akta kontroli str. 266-272, 273-279, 280-303, 304-309)

Dyrektor ZSO wyjaśniła: *osobnego programu dostosowującego nie opracowano. Każdy z nauczycieli dostosowuje wymagania edukacyjne do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych ucznia tak, aby każdy uczeń mógł odnosić sukces na poziomie swoich możliwości.*

(dowód: akta kontroli str. 534)

3. Wprawdzie WSO (§ 36 ust. 2) zgodnie z postanowieniami § 7 rozporządzenia w sprawie oceniania wskazano, że przy ustalaniu oceny z wychowania fizycznego należy w szczególności brać pod uwagę wysiłek wkładany przez ucznia w wywiązywanie się z obowiązków wynikających ze specyfiki tych zajęć, a w pkt 3 PSO wskazano, że *podstawą oceny jest wysiłek włożony przez ucznia w wywiązywanie się z obowiązków wynikających ze specyfiki zajęć lekcyjnych* to jednak w WSO i PSO nie określono sposobu jego uwzględnienia przy ustalaniu ocen klasyfikacyjnych z wychowania fizycznego, podano jedynie elementy, które pośrednio odnoszą się do tego pojęcia m.in. sumienne i staranne wywiązywanie się z obowiązków, zaangażowanie w przebieg lekcji i przygotowanie do zajęć.

(dowód: akta kontroli str. 266-272, 273-279, 280-303, 304-309)

Dyrektor ZSO wyjaśniła: *w WSO wskazano, że przy ustalaniu oceny z wychowania fizycznego należy w szczególności brać pod uwagę wysiłek wkładany przez ucznia. Sformułowano pojęcie wysiłek ogólnie. Umknęło to mojej uwadze.*

(dowód: akta kontroli str. 534)

Niezaktualizowanie systemu oceniania z wychowania fizycznego w Gimnazjum po wprowadzeniu podstawy programowej z 2008 r. (przedmiotowy system oceniania był tożsamy dla SP, Liceum i Gimnazjum, pomimo że na tych etapach edukacji były realizowane w kontrolowanym okresie odmienne podstawy programowe), w tym niesformułowanie wymagań edukacyjnych wynikających z ww. podstawy, spowodowało, że ocenianiu podlegały przede wszystkim umiejętności ruchowe uczniów. Ponadto niezrealizowanie w pełni na zajęciach wychowania fizycznego *podstawy programowej wychowania fizycznego z 2008 r.* w Gimnazjum spowodowało m.in., że nauczyciele przedmiotu nie ustalili efektów jej wdrażania na zakończenie cyklu kształcenia w roku szkolnym 2011/2012, wykorzystując w tym celu wymagania określone w tej podstawie.

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości, działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

3. Działania zmierzające do zapewnienia aktywnego udziału uczniów w zajęciach wychowania fizycznego

3.1. Frekwencja uczniów na obowiązkowych zajęciach wychowania fizycznego

Opis stanu faktycznego

Frekwencja uczniów na obowiązkowych zajęciach wychowania fizycznego w latach szkolnych 2009/2010-2011/2012 wynosiła:

- w klasach I-III SP odpowiednio: 94%, 96% i 97%, wobec frekwencji ogółem na I etapie edukacji w tych latach: 94%, 97% i 97%;
- w klasach IV – VI SP odpowiednio: 86%, 88% i 92%, wobec frekwencji ogółem na II etapie edukacji w tych latach: 90%, 92% i 92%;
- w Gimnazjum odpowiednio: 84%, 83% i 81%, wobec frekwencji ogółem na III etapie edukacji w tych latach: 90%, 88% i 87%;
- w Liceum odpowiednio: 92%, 80% i 88%, wobec frekwencji ogółem na IV etapie edukacji w tych latach: 91%, 93%, 92%.

W kontrolowanym przez NIK okresie systematycznie rosła frekwencja na zajęciach wychowania fizycznego na I i II etapie edukacji, natomiast zmniejszała się na III etapie. W Liceum po spadku o 12% frekwencji na zajęciach wychowania fizycznego w roku szkolnym 2010/2011, nastąpił jej wzrost o 8% w roku szkolnym 2011/2012.

(dowód: akta kontroli, str.332, 333)

Przeprowadzone w trakcie kontroli badanie udziału uczniów ZSO w lekcjach wychowania fizycznego w SP, Gimnazjum i Liceum³⁰ w wybranym tygodniu zajęć (od 12 do 16 listopada 2012 r.) wykazało obecność uczniów na poziomie 87,8% w kl. IV- VI SP, 92,3% w Gimnazjum oraz 71,9% w Liceum. Na zajęciach łącznie nie ćwiczyło³¹ w SP 15,3% uczniów zapisanych na te zajęcia, w Gimnazjum 7,7%, a w Liceum 28,1%. Liczba uczniów obecnych niećwiczących wynosiła łącznie w SP pięciu, co stanowiło 5,1% uczniów zapisanych i 5,8% obecnych, w Gimnazjum dwóch, co stanowiło 2,6% uczniów zapisanych i 2,8% obecnych oraz w Liceum dwóch, co stanowiło 3,1% uczniów zapisanych i 4,3% obecnych. We wszystkich przypadkach przyczynami niećwiczenia uczniów był brak stroju.

(dowód: akta kontroli, str. 334 - 335)

W opinii uczniów wyrażonej w badaniu ankietowym, przypadki unikania udziału w lekcjach wychowania fizycznego były spowodowane chorobą i złym samopoczuciem (50% wskazań), nieciekawie prowadzonymi zajęciami (10% wskazań) oraz innymi przyczynami, m.in. brakiem czasu lub chęci do ćwiczeń, wyjazdem lub problemami z dojazdem, zbyt dużą ilością zajęć pozalekcyjnych (40% wskazań)

(dowód: akta kontroli, str. 402 - 407)

3.2. Decyzje Dyrektora ZSO w sprawie zwolnienia uczniów z zajęć wychowania fizycznego

Opis stanu faktycznego

Liczba uczniów ZSO zwolnionych z czynnego udziału w zajęciach wychowania fizycznego według arkuszy ocen, w których wpisano zwolniony/zwolniona w latach 2009/2010-2011/2012 ulegała zmniejszeniu i wynosiła odpowiednio: 11³², 11³³ i ośmiu³⁴. Udział uczniów zwolnionych z zajęć wychowania fizycznego wynosił w tych latach w kl. IV-VI SP odpowiednio: 9,7%, 2,7% i 5,9% uczniów II etapu edukacyjnego, w Gimnazjum odpowiednio: 10,7%, 8,6% i 7,1% uczniów III etapu edukacyjnego oraz w Liceum 20,8%, 26,1% i 14,3% IV etapu edukacyjnego. W klasach I-III SP nie było uczniów zwolnionych z zajęć wychowania fizycznego w kontrolowanym okresie.

(dowód: akta kontroli, str.332, 333, 353-355)

³⁰ cztery grupy ćwiczeniowe kl. IV – VI, łącznie 98 osób, dwie grupy ćwiczeniowe kl. I-III Gimnazjum łącznie 78 osób, dwie grupy ćwiczeniowe kl. I-III Liceum łącznie 64 osoby,

³¹ nieobecni i niećwiczący

³² Z tego po trzech na II i III etapie edukacji i pięciu na IV etapie

³³ Z tego jeden na II etapie edukacji, trzech na III etapie i sześciu na IV etapie

³⁴ Z tego dwóch na II etapie edukacji oraz po trzech na III i IV etapie edukacji

**Uwagi dotyczące
badanej działalności**

1. W ZSO brak było dokumentacji związanej z podejmowaniem przez Dyrektora decyzji dotyczących zwolnienia uczniów z zajęć wychowania fizycznego, o których mowa w § 8 rozporządzenia *w sprawie oceniania* z okresu objętego kontrolą NIK. W roku szkolnym 2012/2013 adnotacje o wyrażeniu przez Dyrektora ZSO zgody na zwolnienie uczniów z zajęć wychowania fizycznego zamieszczone były na podaniach rodziców o zwolnienie ich dzieci z zajęć wychowania fizycznego z załączonymi do nich zaświadczeniami lekarskimi.

(dowód: akta kontroli str. 350-352)

Dyrektor ZSO wyjaśniła, że *takie decyzje były przekazywane ustnie nauczycielom wychowania fizycznego. Po dostarczeniu przez rodziców wniosku o zwolnienie ucznia z zajęć wychowania fizycznego wraz z zaświadczeniem wydanym przez lekarza specjalistę informowałam nauczyciela, że taki uczeń jest zwolniony z zajęć w określonym okresie. Adnotacja o zwolnieniu ucznia znajduje się w arkuszach ocen.*

(dowód: akta kontroli str.453)

2. Dyrektor ZSO we wrześniu 2010 r. zatwierdziła procedurę zwolnienia ucznia z zajęć wychowania fizycznego. W procedurze określono m.in. że w przypadku, gdy zajęcia wychowania fizycznego są lekcją pierwszą lub ostatnią, uczeń po dostarczeniu oświadczenia rodzica o odpowiedzialności może być zwolniony z tych zajęć, a jego nieobecność odnotowuje się jako usprawiedliwioną.

(dowód: akta kontroli, str.347-348)

Dyrektor ZSO wyjaśniła m.in., że *żadne przepisy prawne, a w szczególności rozporządzenie MEN w sprawie bezpieczeństwa i higieny w szkołach publicznych i niepublicznych nie obligują szkoły do zatrzymywania na jej terenie uczniów, którzy są zwolnieni zgodnie z obowiązującymi przepisami z uczestnictwa w określonych zajęciach, jeżeli ich rodzice wyrażają zgodę na ich późniejsze przychodzenie do szkoły lub wcześniejsze z niej wychodzenie.*

(dowód: akta kontroli, str.445)

W powyższym zakresie Najwyższa Izba Kontroli zauważyła, że zwolnienie nie powinno odnosić się do obecności ucznia na zajęciach wychowania fizycznego, lecz wyłącznie do wykonywania zajęć ruchowych. Konstrukcja podstawy programowej umożliwia różnorodny sposób realizacji treści nauczania, a obecność ucznia jest niezbędna do zapoznania się z *podstawą programową wychowania fizycznego z 2008 r.*, która zawiera także treści m.in. z zakresu edukacji zdrowotnej, zasad bezpieczeństwa, czy higieny osobistej.

**Ustalone
nieprawidłowości**

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

3.3. Udział uczniów we współzawodnictwie sportowym

**Opis stanu
faktycznego**

W badanym okresie w ZSO uczniowie reprezentując szkołę uczestniczyli w pozaszkolnych zawodach organizowanych na terenie miasta, powiatu oraz województwa.

W 2010 r. uczennica Gimnazjum startowała na Letnich Mistrzostwach Polski w Pływaniu oraz Opolskiej Lidze Miast, dziesięciu uczniów Gimnazjum (7,6% uczniów tej szkoły) uczestniczyło w gminnych eliminacjach Turnieju Orlika o puchar

Premiera D. Tuska zajmując IV miejsce, pięciu uczniów SP (3,8%) zajęło I miejsce w klasyfikacji drużynowej w turnieju szachowym oraz II miejsce w XIX edycji szkolnej ligi szachowej.

W 2011 r. uczeń SP zajął I miejsce w zawodach pływackich na szczeblu gminy., pięciu uczniów SP (3,8%) II miejsce w XX Edycji Szkolnej Ligi Szachowej, a pięciu uczniów Gimnazjum III miejsce w szachach drużynowych na szczeblu powiatowym oraz V miejsce w Wojewódzkich Igrzyskach Młodzieży w szachach drużynowych.

W 2012 r. pięciu uczniów Liceum (3,8%) zajęło drużynowo IV miejsce w szachach, dwóch uczniów SP zajęło II i XI miejsce w biegach przełajowych na szczeblu gminnym i jeden uczeń SP zajął V miejsce w biegach przełajowych na szczeblu wojewódzkim oraz pięciu uczniów Gimnazjum zajęło miejsca VI-X w indywidualnych biegach przełajowych na szczeblu gminnym

(dowód: akta kontroli str.344)

W okresie objętym kontrolą NIK ZSO nie prowadził współpracy z klubami lub stowarzyszeniami sportowymi.

(dowód: akta kontroli str.453)

W badaniu ankietowym 13 uczniów (41,9%) podało, że systematycznie uprawia dyscypliny sportowe lub ćwiczy rekreacyjnie poza szkołą, 14 (45,2%), że czyni to sporadycznie, czterech (12,9%) wskazało, że nie uprawia żadnej dyscypliny

(dowód: akta kontroli str. 402-407)

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

**Ustalone
nieprawidłowości**

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości, działalność kontrolowanej jednostki w badanym obszarze

4. Tworzenie i przestrzeganie bezpiecznych warunków realizacji zajęć wychowania fizycznego

4.1. Okresowe kontrole obiektów sportowych należących do szkoły

**Opis stanu
faktycznego**

W kontrolowanym okresie ZSO nie dysponował własnymi obiektami sportowymi oraz urządzeniami i wyposażeniem do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego i wynajmował na podstawie zawartych umów sale gimnastyczne w Państwowym Gimnazjum Nr 3 w Kluczborku, a także w Zespole Szkół Ogólnokształcących im. A. Mickiewicza w Kluczborku. Wydatki związane z wynajmem powyższych obiektów sportowych w latach szkolnych 2009/2010 – 2011/2012 (do końca czerwca 2012 r.) wyniosły łącznie 12 228 zł, z tego w poszczególnych latach odpowiednio: 2 910 zł, 3 678 zł i 5 640 zł. Lekcje pływania odbywały się na krytej pływalni udostępnianej ZSO nieodpłatnie przez Gminę Kluczbork.

(dowód: akta kontroli str. 364-376)

Z informacji uzyskanej w trakcie kontroli, w trybie art. 29 ust.1 pkt 2 lit. f ustawy o Najwyższej Izbie Kontroli³⁵ od dyrektorów Publicznego Gimnazjum Nr 3 oraz Zespołu Szkół Ogólnokształcących im. A. Mickiewicza wynikało, że używany przez

³⁵ Dz.U. z 2012 r., poz. 82 ze zm., dalej: ustawa o NIK

uczniów ZSO sprzęt i urządzenia sportowe zakupione i zamontowane po 2002 r. posiadały atesty i certyfikaty wymagane przepisami § 9 ust. 3 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach³⁶.

(dowód: akta kontroli str.356, 357, 358, 359)

W trakcie przeprowadzonych podczas kontroli NIK, na podstawie art. 39 ust 2a ustawy o NIK oględzin obiektów użytkowanych przez uczniów ZSO w czasie zajęć wychowania fizycznego, stwierdzono zły stan boiska do piłki ręcznej, średni stan sali gimnastycznej, natomiast stan pozostałych obiektów był dobry.

(dowód: akta kontroli str. 62- 69)

Nauczyciele wychowania fizycznego, realizując obowiązki wynikające z § 31 ust. 7 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny w szkołach, na początku każdego roku szkolnego zapoznawali uczniów z zasadami bezpieczeństwa na lekcjach wychowania fizycznego (wykonywania ćwiczeń oraz uczestniczenia w grach i zabawach), odnotowując tę czynność w dziennikach lekcyjnych.

(dowód: akta kontroli str.380 - 383)

W badaniu ankietowym 30 uczniów (96,8% wszystkich uczniów biorących udział w badaniu) stwierdziło, że zapoznano ich z zasadami (regulaminem) bezpiecznego wykonywania ćwiczeń i potwierdziło stosowanie ww. zasad na zajęciach. Jedna osoba (3,2%) była odmiennego zdania.

(dowód: akta kontroli str. 402-407)

**Ustalone
nieprawidłowości**

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

Dyrektor ZSO nie zapewniła w pełni bezpiecznych warunków realizacji zajęć z wychowania fizycznego. Przeprowadzone oględziny obiektów sportowych znajdujących się w Zespole Szkół Ogólnokształcących im. A. Mickiewicza w Kluczborku, z których korzystali uczniowie ZSO podczas zajęć wychowania fizycznego wykazały, że tartanowa nawierzchnia dwóch boisk do koszykówki, siatkówki i piłki ręcznej była uszkodzona. Na całej powierzchni widoczne były liczne ubytki nawierzchni tartanu i wyrzyszenia stwarzające niebezpieczeństwo dla korzystających z boiska uczniów.

(dowód: akta kontroli str. 62-65)

W dniu 26 października 2012 r. na podstawie art. 51 ustawy o NIK, kontroler poinformował Dyrektora ZSO o uszkodzeniach nawierzchni ww. boisk oraz o zagrożeniach dla zdrowia uczniów mogących wynikać z ich użytkowania.

Dyrektor ZSO w dniu 26 listopada 2012 r. poinformowała, iż wydała zalecenie nauczycielom wychowania fizycznego, aby nie przeprowadzali zajęć na boisku, które jest mocno uszkodzone i stanowi zagrożenie dla zdrowia dzieci.

(dowód: akta kontroli, str. 361, 362)

**Uwagi dotyczące
badanej działalności**

Zgodnie z § 2 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny w szkołach, dyrektor winien zapewnić bezpieczne i higieniczne warunki uczestnictwa w zajęciach organizowanych przez szkołę także poza należącymi do niej obiektami. W umowach najmu, zawartych z dyrektorami Publicznego Gimnazjum Nr w 3 Kluczborku i Zespołem Szkół Ogólnokształcącym im. A. Mickiewicza w Kluczborku

³⁶ Dz.U. z 2003 r. Nr 6, poz. 69 ze zm., dalej rozporządzenie w sprawie bezpieczeństwa i higieny w szkołach

nie określono z jakich obiektów, urządzeń i wyposażenia sportowego niezbędnego do realizacji zajęć, poza dużą salą gimnastyczną będą korzystać uczniowie ZSO. Nie wskazano też czy i w jakim zakresie będą korzystać z innych obiektów np. bieżni i boiska do gier zespołowych. W umowach tych nie określono także czy wynajmowane obiekty spełniają warunki bezpieczeństwa, jaki jest ich stan techniczny oraz czy sprzęt i wyposażenie używane przez uczniów podczas zajęć wychowania fizycznego posiadają wymagane atesty i certyfikaty.

(dowód: akta kontroli str. 364 - 375)

Dyrektor ZSO wyjaśniła, że przed podpisaniem umowy najmu przeprowadziła szczegółową wizytację wszystkich obiektów znajdujących się na terenie tych szkół, w tym sal gimnastycznych i boisk, w celu upewnienia się, że są w dobrym stanie technicznym i spełniają wymagania pod względem bezpieczeństwa, nie posiada jednak na to stosownej dokumentacji. Stwierdziła także, że dyrektorzy tych szkół zapewnili ją, że wszystkie urządzenia posiadają niezbędne atesty i certyfikaty, choć osobiście tego nie sprawdzała.

(dowód: akta kontroli str.445)

4.2. Sposób i zakres zapewnienia uczniom pomocy medycznej

Opis stanu
faktycznego

Opieka nad uczniami ZSO sprawowana była przez *Grupową Praktykę Pielęgniarek Medycyna Szkolna S.C.* na mocy umowy zawartej z Opolskim Oddziałem Wojewódzkim Narodowego Funduszu Zdrowia³⁷. Uczniowie korzystali z gabinetu profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej, znajdującego się w pobliskiej Publicznej Szkole Podstawowej Nr 5 w Kluczborku. Dyrektor ZSO wyjaśniła, że *pielęgniarka nie ma ustalonych godzin na stałe, ale jest obecna w szkole kilka razy w tygodniu. Ponadto pielęgniarka wypełnia część swoich obowiązków na terenie ZSO i jest dostępna na każde nasze zgłoszenie.*

(dowód: akta kontroli str. 377, 533)

Dyrektor ZSO nie określiła pisemnych zasad współpracy pielęgniarki z dyrektorem oraz Radą Pedagogiczną, o której mowa w § 6 pkt 5 i 6 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 28 sierpnia 2009 r. w sprawie organizacji profilaktycznej opieki zdrowotnej nad dziećmi i młodzieżą³⁸.

Dyrektor ZSO wyjaśniła: *takich zasad nie ustalałam, bo pielęgniarka została przydzielona przez ZOZ w Kluczborku i wykonuje swoje obowiązki we wszystkich placówkach oświatowych. Tym bardziej, że współpraca z pielęgniarką układa się bardzo dobrze i pielęgniarka jest w każdej potrzebie do dyspozycji szkoły. Gdybym chciała zawrzeć umowę z pielęgniarką na swoich zasadach, to nie można wykluczyć, że możliwym byłoby naliczenie dodatkowych kosztów przez ZOZ.*

(dowód: akta kontroli str. 453)

Wszyscy nauczyciele nauczania zintegrowanego i wychowania fizycznego posiadali przeszkolenie w zakresie udzielania pierwszej pomocy, wymagane przepisami § 21 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny w szkołach.

(dowód: akta kontroli str.384-390, 456-461)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

³⁷ według złożonego w trakcie kontroli NIK oświadczenia Kierownika Grupowej Praktyki Pielęgniarek

³⁸ Dz. U. Nr 139, poz. 1133

4.3. Wypadki podczas zajęć wychowania fizycznego

Opis stanu
faktycznego

W latach szkolnych 2006/2007-2011/2012 w rejestrze wypadków i prowadzonych w ZSO bazach danych Systemu Informacji Oświatowej nie odnotowano wypadków uczniów w czasie zajęć wychowania fizycznego.

(dowód: akta kontroli str. 393-401)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

5. Aktywność nauczycieli wychowania fizycznego i nauczania zintegrowanego w zakresie doskonalenia zawodowego oraz skuteczność nadzoru pedagogicznego w dziedzinie wychowania fizycznego

5.1. Stan zatrudnienia nauczycieli wychowania fizycznego i nauczania zintegrowanego i ich kwalifikacje

Opis stanu
faktycznego

Według stanu na 30 września 2011 r. w ZSO zatrudnionych było troje dyplomowanych nauczycieli kształcenia zintegrowanego oraz dwoje dyplomowanych i jeden mianowany nauczyciel wychowania fizycznego.

(dowód: akta kontroli str. 410)

Wszyscy nauczyciele kształcenia zintegrowanego i wychowania fizycznego posiadali wykształcenie wymagane przepisami § 2 ust. 1 pkt 1, § 3 pkt 2 lit a i c oraz § 4 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 marca 2009 r. *w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli*³⁹. Jeden nauczyciel kształcenia zintegrowanego posiadał dodatkowe kwalifikacje w zakresie gimnastyki korekcyjno-kompensacyjnej oraz wszyscy nauczyciele wychowania fizycznego posiadali dodatkowe kwalifikacje instruktorskie i trenerskie m.in.: instruktora rekreacji ruchowej (aerobiku), trenera kl. II ze specjalizacją pływania, piłki nożnej, instruktora tańca sportowego oraz menedżera sportu.

(dowód: akta kontroli str. 411, 415)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Dwóch z trzech nauczycieli kształcenia zintegrowanego, poza wykształceniem kierunkowym nie posiadało dodatkowych kwalifikacji z zakresu wychowania fizycznego.

(dowód: akta kontroli str. 411)

Dyrektor ZSO wyjaśniła, że *nauczyciele posiadają dodatkowe kwalifikacje niedotyczące zajęć z wychowania fizycznego (np. przyroda, pedagogika*

³⁹ Dz.U. Nr 50, poz. 400 ze zm.

opiekuńcza), ponieważ nie ma takiego zapotrzebowania. Jeden nauczyciel z kwalifikacjami dodatkowymi zabezpiecza potrzeby szkoły.

(dowód: akta kontroli str.454)

5.2. Kształcenie i doskonalenie zawodowe nauczycieli wychowania fizycznego i nauczania zintegrowanego

Opis stanu faktycznego

Realizując obowiązek systematycznego pogłębiania i aktualizowania kwalifikacji zawodowych, określony w § 23, pkt 3 lit. c statutów SP, Gimnazjum i Liceum, dwóch spośród trzech nauczycieli nauczania zintegrowanego w roku szkolnym 2010/2011 uczestniczyło w dwutygodniowych *Warsztatach organizacji zajęć ruchowych*.

Dwóch z trzech nauczycieli wychowania fizycznego uczestniczyło w 12 formach doskonalenia, które dotyczyły prowadzonego przedmiotu (m.in. szkoleniach z metodyki nauczania i doskonalenia zagrywki, ringo, tenisa stołowego, gry z piłką, stretchingu na lekcji wychowania fizycznego, metodyki nauczania wybranych ćwiczeń) w łącznym wymiarze 29 godzin. Dwóch spośród trzech nauczycieli wychowania fizycznego uczestniczyło w trzech formach kształcenia i doskonalenia zawodowego dotyczących wdrażania *podstawy programowej wychowania fizycznego z 2008 r. (Nowa podstawa programowa na IV etapie edukacji w roku 2011/2012, w wymiarze 6 godzin, Edukacja zdrowotna na lekcjach wychowania fizycznego w roku 2010/2011, w wymiarze 40 godzin oraz Konstruowanie programów wychowania fizycznego w nowej podstawie programowej w roku 2009/2010, w wymiarze 4 godzin)*. Nauczyciele nie uczestniczyli natomiast w szkoleniach obejmujących diagnozowanie możliwości, potrzeb i zainteresowań uczniów, ocenianie osiągnięć szkolnych uczniów z wychowania fizycznego, w tym edukacji zdrowotnej i form zajęć do wyboru, organizację i realizację form zajęć wychowania fizycznego do wyboru przez uczniów.

(dowód: akta kontroli, str.412- 413)

**Ustalone
nieprawidłowości**

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

5.3. Nadzór pedagogiczny nad dziedziną wychowania fizycznego

Opis stanu faktycznego

W kontrolowanym okresie Dyrektor ZSO sporządzała corocznie plany nadzoru pedagogicznego. W planie nadzoru na rok szkolny 2009/2010 wskazano m.in., że tematyka *hospitacji* obejmować będzie zgodność tematyki zajęć z podstawą programową, wdrażanie reformy programowej i przestrzeganie przez nauczycieli ustalonych przez szkołę zasad oceniania. W ww. planie przewidziano m.in. dokonanie przez Dyrektora ZSO analizy realizacji podstawy programowej ze wszystkich przedmiotów oraz monitoring sposobu opracowania i zgodności z podstawą programową wynikowych planów nauczania. W planie nadzoru na rok szkolny 2011/2012 zaplanowano na podstawie analizy dokumentacji kontrolę przez Dyrektora ZSO realizacji podstawy programowej, a w szczególności przestrzeganie limitów godzin określonych w ramowym planie nauczania i analizę programów nauczania. W planach tych nie odnoszono się odrębnie do zajęć wychowania fizycznego.

(dowód: akta kontroli str. 491-493, 502-503, 528)

W kontrolowanym okresie zaplanowano i zrealizowano ogółem 16 obserwacji zajęć nauczania zintegrowanego i wychowania fizycznego z tego: dziewięć na I etapie edukacji.

(dowód: akta kontroli, str. 414)

W roku 2009/2010 zaplanowano i zrealizowano po trzy obserwacje zajęć nauczania zintegrowanego i wychowania fizycznego. Tematyka obserwacji dotyczyła bezpieczeństwa uczniów na zajęciach wychowania fizycznego i zgodności tematyki zajęć z podstawą programową.

W roku 2010/2011 zaplanowano i zrealizowano trzy obserwacje zajęć nauczania zintegrowanego i dwie wychowania fizycznego. Tematyka obserwacji odnosiła się do realizacji wymagań szczegółowych podstawy programowej.

W roku 2011/2012 zaplanowano i zrealizowano trzy obserwacje zajęć nauczania zintegrowanego i dwie wychowania fizycznego. Tematyka tych obserwacji dotyczyła organizacji zajęć wychowania fizycznego z wykorzystaniem różnych miejsc (gry i zabawy na śniegu, boisku szkolnym i placu zabaw).

W *Arkuszach pohospitacyjnych* nie formułowano zaleceń i wniosków. Również w sprawozdaniach z przeprowadzonego nadzoru pedagogicznego nie odnoszono się odrębnie do zajęć wychowania fizycznego. W kontrolowanym przez NIK okresie w ZSO nie przeprowadzono odrębnej ewaluacji problemowej obejmującej dziedzinę wychowania fizycznego.

(dowód: akta kontroli, str. 414, 419-421, 424-427)

**Ustalone
nieprawidłowości**

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

Stwierdzone w trakcie kontroli nieprawidłowości opisane w pkt 1.5, 1.6 i 2 niniejszego wystąpienia świadczą o tym, iż nadzór nad dziedziną wychowania fizycznego sprawowany przez Dyrektora na podstawie art. 39 ust. 1 pkt 2 ustawy *u.s.o.* w zakresie określonym w art. 33 ust. 2 pkt 2 i 3 tej ustawy, tj. wdrażania i realizacji podstaw programowych oraz oceniania osiągnięć uczniów nie był w pełni skuteczny i wymaga wzmocnienia.

5.4. Nadzór zewnętrzny nad działalnością szkoły w zakresie wychowania fizycznego

**Opis stanu
faktycznego**

W kontrolowanym okresie w ZSO nie były przeprowadzane przez Kuratorium Oświaty w Opolu oraz inne podmioty, kontrole zewnętrzne związane z działalnością szkoły w zakresie wychowania fizycznego.

(dowód: akta kontroli, str. 440-443)

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

IV. Uwagi i wnioski

Uwagi

Najwyższa Izba Kontroli w kontekście stwierdzonej największej liczby zwolnień z wychowania fizycznego w Liceum i najniższej na tym etapie edukacji frekwencji podczas prowadzonego przez NIK badania, jak również obniżającej się frekwencji na zajęciach wychowania fizycznego w Gimnazjum, zwraca uwagę na potrzebę podjęcia działań w celu zapewnienia aktywnego udziału tych uczniów w zajęciach wychowania fizycznego m.in. poprzez uatrakcyjnienie prowadzonych zajęć oraz różnorodne formy ich realizacji.

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o zapewnienie:

1. Pełnej i prawidłowej realizacji podstawy programowej wychowania fizycznego w Gimnazjum.
2. Zgodności z przepisami rozporządzenia w sprawie oceniania wewnątrzszkolnego systemu oceniania osiągnięć uczniów z wychowania fizycznego.
3. Bezpiecznych warunków realizacji zajęć wychowania fizycznego.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

**Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń**

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury NIK w Opolu.

**Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania
wniosków**

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Opole, dnia 14 stycznia 2013 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Opolu

Kontrolerzy
Krzysztof Rajczyk
główny specjalista kontroli państwowej

.....
podpis

.....
podpis

Ryszard Staniszewski
główny specjalista kontroli państwowej

.....
podpis